

Mizerábilis könyvtárak

(A közönség panaszai — Nyilatkoznak a könyvtárigazgatók — Mit akar a készülő diákgyűlés? — A rektor és dékán véleménye)

Budapest, november 16.

(Saját tudósítónktól.) Évek óta csak halmozódik a panasz közönség, diákság részéről egyaránt a budapesti könyvtárak ellen. Unosuntalan halljuk, hogy a könyvtárak szűkek, levegőjük rossz, alkalmazottaik udvariatlanok, könyvet kapni nehéz, kikölcsönözni meg éppenséggel alig lehet. A mi könyvtáraink nem elégitik ki egy nagy kulturváros szellemi szükségleteit és az ebből eredő igényeket. A budapesti könyvtárak számba se jöhetnek a külföldi könyvtárakhoz képest, mint a Königlische Bibliothek, a Bibliothéque National, a Britisch-Museum stb. Mindehhez az áldatlan viszonyokhoz hozzájárul még az a körülmény, hogy a budapesti könyvtárak alig állanak a közönség rendelkezésére, mert a Nemzeti Múzeum könyvtárát négy órákor, a Fővárosi Könyvtárt egy órákor, az Egyetemi Könyvtárt nyolc órákor, az Akadémiai Könyvtárt pedig esti hét órákor bezárják. A publikum, különösen a diákság legnagyobb része pedig napközben előadáshallgatással, tanulással, kenyérkeresettel van elfoglalva, így tehát a könyvtárban való tudományos munkálkodásra illeje nincsen.

Megkérdeztük a budapesti könyvtárak vezetőit, miképpen lehetne ezeken a bajokon segíteni, mi az oka annak, hogy az évek óta huzódó könyvtár-reformok ügye máig sem nyert elintéztést.

Nemzeti Múzeum

Utunk elsősorban a Nemzeti Múzeumba vezetett, amelynek Széchenyi országos könyvtárában összesen 80 hely van, a közönségnek pedig csak délután 4 óráig áll rendelkezésére.

Dr. Szalay Imre

min. tanácsos, a Nemzeti Múzeum igazgatója, munkatársunk azon kérdésére, hogy miért nem igyekeznek a Széchenyi országos könyvtárt olyképpen elhelyezni, hogy a közönség nagyobb részének legyen abban helye, arra, valamint a Nemzeti Múzeum átalakítására, új múzeum építésére, a következőket válaszolta:

— A Nemzeti Múzeumot átalakítani nem lehet, mert a város szívében, kert közepén fekszik, amelyet beépíteni nem szabad. A Múzeum nagytársának az ügye legalább tíz év óta van napirenden, de még mindig nem jutott a megvalósulás stádiumába, mert a munkálat irtózatosságekre kerül. A telek ára igen emelkedett és különben is a vásárolandó teleknek olyannak kell lennie, amely világosság, vagyon- és közbiztonság szempontjából mind a négy oldalon szabadon legyen. A helyszükére való tekintettel — 1883-ban és azóta is egynéhány memorandumban — megírtam, hogy a Nemzeti Múzeum épületében csupán az maradjon meg, amivel alapítva lett: a könyvtár és az ezzel régi divat szerint összefüggésben volt numizmatikai gyűjtemény, amelyből évek hosszú során át az érem-régiségtár fejlődött; ez a tulajdonképpeni magyar művelődéstörténeti múzeum. Ellenben külön elhelyezést nyerjenek az u. n. internacionális osztályok, ezek a természetek tárai (állattár, növénytár, ásvány-ösrégi tár), továbbá a néprajziak tára, amelyek közül máris a növénytári osztály, valamint az etnografiai osztály helyszüke miatt ki vannak telepítve, az egyik az Akadémiába, a másik az Iparcsarnokba. A történelmi képcsarnok most ideiglenesen a Szépművészeti Múzeumban van, ahonnan az — mint a könyv- és régiségtár összekötő kapcsa és kiegészítő része — visszatelepítendő lesz a Nemzeti Múzeum mai épületébe akkor, amikor csak a könyv- és régiségtár foglalják el a mai épületet. Ugyanakkor, remélem, módot fogunk találni arra, hogy külön, nagy olvasótermet létesítsünk, amely a Múzeum épületétől el lesz különítve, úgy hogy bevezethető lesz a villany és este is lehet dolgozni.

— Mik azok az okok, igazgató ur, — kér-

deztük — amelyek hátráltatják ennek a mielőbb létesítendő olvasóteremnek létesítését?

— A Nemzeti Múzeum új épületei a városrendezéssel vannak szoros összefüggésben. Folyton sürgetem és remélem, a közel jövőben már megoldást is nyer, mert nézze az új költségvetést:

«A Magyar Nemzeti Múzeum természetrajzi és néprajzi gyűjteményeinek elhelyezésére emelendő két új épület telkére, az építés, berendezés és felszerelés költségeire K 200.000.»

Ez az első részlet, a többi következik.

— Az új múzeum helyét tudja már igazgató ur?

— Nem, erre még nincsen döntés.

Szívélyes bucsuzó szavak után feljebb haladtunk egy emelettel, a könyvtárba.

Dr. Fejérfataky igazgató beteg lévén,

dr. Áldassy Antal és dr. Melich János

egy. magántanárok, könyvtárőrök fogadták munkatársunkat, végigvezetve a könyvtár összes helyiségein, szobáin és irattárain, amelyek zsúfolásig tömötték állványokkal, úgy hogy a könyvekhez való hozzáférés nehéz.

Első kérdésünk (az volt):

— Miért nem ad a Széchenyi-könyvtár kölcsönkönyvet a nagyközönségnek?

— A múzeumi könyvtár célja összegyűjteni és megőrizni mindazt, ami bel- és külföldön hazánkra vonatkozóan megjelent. Megőrizni és konzerválni a «Hungarica» anyagot, ez a feladatunk. Ebből következik tehát, hogy könyvkölcsönzéssel nem foglalkozunk, bár akadémikusoknak, tudósoknak, egyetemi tanároknak, sőt egyetemi hallgatóknak is (megfelelő jótálló aláírásával) adunk kölcsönkönyvet. A Nemzeti Múzeum könyvtárának teljesnek kell lenni, úgy, hogy ha valaki valamit keres, tudja: itt megtalálom. A könyvkölcsönzés hatása az lenne, hogy nehezen vagy egyáltalában meg nem vásárolható ritka példányok eltűnének. Ennek pedig a Múzeum könyvtárát kitenni nem szabad.

— Miért tartják csak délután 4-ig nyitva az olvasótermet?

— Nem tarthatjuk tovább nyitva, mert este nincsen világítás. 1902-ben be volt vezetve a villany, azonban leszereltettük a társai könyvtáréges után, mert nem vehettük magunkra a felelősséget, hogy a csupa fa és papir elhamvadhasson.

— A katalógus nehezen kezelhetése miatt is hallottunk panaszokat, nem lehet ezen segíteni?

— Kérem, a Múzeum könyvtárában müncheni szisztéma szerint dolgozunk. Van egy alfabétikus nagy katalógus és a kisebb repertorium szakok szerint. Minden rendszernek megvannak a hátrányai, de eddig ez a szisztéma mutatkozott a legjobbnak.

Akadémiai könyvtár

A Nemzeti Múzeum vezetőségének az álláspontja a könyvek ki nem kölcsönzését illetőleg, teljesen helyes. Feltétlenül szükség van egy olyan könyvtárra, amelyben minden munka feltalálható legyen.

Azt azonban, hogy a Tudományos Akadémia könyvtára miért nem bocsátja könyveit a tudománnyal komolyan foglalkozni akarók rendelkezésére, nem tudjuk. Olvasótermében 40 hely van, délután 3—7-ig van nyitva, mindezeket a gazdag Akadémia humánusan tenné, ha változtatna.

Dr. Szily Kálmán,

az Akadémia főkönyvtárosa hivatalosan nem nyilatkozott a reformok szükségességéről; csak privátim jegyezte meg munkatársunknak, hogy:

— Az Akadémiai Könyvtár elsősorban az akadémikusoknak és tudósoknak és csak másodsorban a közönségnek áll rendelkezésére. Az este való nyitvatartásról szó sem lehet, mert ez a személyzet szaporításával járna.

Ilyenek a magyar akadémiai viszonyok!

A tavasszal kezdik építeni az új

Fővárosi könyvtárt,

amelynek a hivatása, hogy könyvtáraink gyalázatos állapotain valamit segítsen. Eddig is — szűkös és alkalmatlan helyiségei dacára — ebben a könyvtárban lehetett a leginkább könyvhöz jutni, mennyivel más lesz, ha e célra épült hatalmas

épület fog a könyvtárnak rendelkezésére állni. Adig azonban néhány év telik; — felkerestük tehát a könyvtár vezetőjét, nem lehetne-e provizórikusan a viszonyokon javítani.

Dr. Szabó Ervin

főkönyvtáros szerint, egyetlen akadálya az esti nyitvatartásnak az, hogy nincsen megfelelő helyiség.

— Két éve; — mondotta dr. Szabó — kérjük és sürgetjük különféle propozíciókban, évi jelentésekben ennek az abszurd állapotnak a megváltoztatását. Mindaddig nem történt ebben az ügyben semmi. Szó van róla, hogy barakkot építenek az udvarra és összekötik a jelenlegi helyiségekkel, adig is, amíg az új könyvtár fölépül.

Dr. Braun Róbert,

a fővárosi könyvtár őre, úgy nyilatkozott, hogy nagyon csekélyszámu kikölcsönzött könyv vész el, bár igen liberálisan járnak el a kölcsönkönyvet kérővel szemben. Felnőttek, ha kellőképp igazolja magát, kiskorunak jótállás mellett, adnak kölcsön könyvet.

A fővárosi diáksága, főiskoláinak hallgatói legfőképpen az Egyetemi Könyvtárra és a Műegyetemi Könyvtárra panaszkodnak. Az Egyetemi Könyvtár kölcsönosztályából indexre csak egy könyvet adnak, pedig a diák igen sokszor beiratás, aláíratás, egyeztetés, dékáni láttaozás stb. miatt indexét nem deponálhatja. Ha pedig egyszerre több könyvet akar elvinni, ezt csak horribilis készpénzbiztosíték mellett teheti. A Műegyetemen pedig még egy könyvet sem adnak indexre, sőt ha csak egy, bármily olcsó könyvet is vesz kölcsön a hallgató, 20 korona biztosítékot kell letennie.

Diákgyűlés

A Galilei-Kör kezdeményezésére, a főiskolai ifjuság, mint megirtuk, holnap nagyszabású gyűlést tart a könyvtár-mizériák ügyében. Mint értesülünk, a fennálló bajokat olyképpen akarják orvosolni, hogy kívánják:

1. a könyvtárhelyiségek az egész nap folyamán, esti 10 óráig való nyitvatartását;
2. a kölcsönzés ezentul pénz- és index-letétel nélkül történjék (a visszaadás szankciója: a félévégi egyeztetés megtagadása);
3. a könyvtáraknak vásár- és ünnepnapokon való nyitvatartását;
4. az olvasótermek kibővítését;
5. a szakfolyóiratok nyílt helyen való tartását.

Egyetemi könyvtár

Az Egyetemi Könyvtár igazgatója,

dr. Ferenczy Zoltán,

aki huszonötéves tanárkodásával rászolgált az ifjuság szimpátiájára, minden alkalmat megragad, hogy a viasz állapotokon segítsen, de a keze meg van kötve.

— Én igazán mindent megteszek, amire pénzt adnak — mondotta tudósítónknak. — Éveken át írogattam a memoradumokat a minisztériumnak, nem intézték el; most már belefásultam. Adjanak modern épületet, hogy minden hallgatónak legyen a kényelme. Ha felhatalmazást kapok a minisztertől, hogy adhatok könyvet index- vagy pénz-letétel nélkül, nagyon szívesen megteszem. Azután egyszerű igazolásra kiadnék könyvet, külön hivatal kellene a 7400 egyetemi hallgató könyv-kölcsönzésének nyilvántartására.

— Hogyan képzeled el, igazgató ur, a jövő egyetemi könyvtárát?

— Én szeparálom a tudomány érdekét a hallgatóság érdekétől. Egy tanulócsarnok kellene, a melyben az egyetemi tankönyvek mentül nagyobb számban fellelhetők. Sehol annyi szegény gyerek nem megy az egyetemre, mint nálunk. Ennek az oka az, hogy az egyetemről elvárják, hogy könyvvel lássa el őket. Az egyetemi tankönyvek drágák, a jogi, bölcsészeti könyvek egyaránt, az orvosiak meg — a szegény medikus szemében — megfizethetetlenek. Ezért kellene létesíteni egy tanulócsarnokot az ifjuságnak, külön olvasótermet pedig a tudományos kutatóknak.

— Milyen rendelet alapján tartják zárva vasárnap a könyvtárakat?

— Három évvel ezelőtt még nyitva tartottuk, azonban akkor felsőbb helyről kaptunk utasítást a vasárnapi szünetre.

Mikor elváltunk dr. Ferenczytól, még egyszer hangsúlyozta, hogy bárkinek panasa vagy ügyesbajos dolga van az Egyetemi Könyvtárban, csak forduljon hozzá, ő elintézi. Ezt a «Világ» utján intézi a főiskolai ifjuságnak.

Tötösy professzor,

a Műegyetemi Könyvtár ezidei vezetője, munkatársunknak kijelentette, hogy — főleglegesen pénzkidobás a könyvtárnak este 8 után való nyitvatartása, mert a műegyetemi hallgatók ugy sem rajzolhatnak hatalmas rajztábláikkal a könyvtárban, az olvasásra pedig 8 órán tul alig van idejük. A 37.000 koronás budgettel bíró Műegyetemi Könyvtár különben is nem közkönyvtár, hanem a Műegyetem könyvtára, ezért csak pénzre adnak ki könyveket, mert szerinte csak így lehet vigyázatra szoktatni a műegyetemi ifjuságot...

Tekintettel arra, hogy a budapesti könyvtárak mizériái a legelső sorban a főiskolai ifjuságot érintik, tudósítónk utja elvezetett a rektorhoz is.

Dr. Fröhlich Izidor,

elmondván neki az ügyeket, így válaszolt:

— Reggel fél 8-tól mostanáig (3/43) in continuo dolgozom. Öntől hallom először, hogy a könyvtárak ügyében erősebb mozgalom indult meg. Sem pro, sem contra nem nyilatkozhatom, mert a dolog behatóbb vizsgálatot igényel.

Dr. Beke Manó

bölcsészeti kari dékán már nem volt annyira vigyázatos, mint a rektor, ő egyenesen színt vallott:

— Mi is tudjuk, — felelt munkatársunknak — hogy a budapesti közkönyvtárak viszonyai a diákságra nézve nem a legjobbak. Reméljük, minél hamarabb segíteni fognak az illetékes tényezők ezeken az állapotokon megfelelő közkönyvtárak létesítésével...

Eddig a könyvtárigazgatók, a rektorok, a dékán. Mindenki remél, remél... a tudományokkal foglalkozó, könyvet kapni akaró tömeg, a tanulni vágyó, komoly ifjuság pedig vár. Meddig teszik még az illetékes faktorok próbára a publikum türelmét? Gyalázatos könyvtári viszonyainkon sürgősen javítani kell! Klerikális szubvenciók, kongregációk helyett — modern könyvtárakat!

(E. V.)

SZINHÁZ MŰVÉSZET

Bemutató előtt

— Szerző a darabjáról —

! Az öreg pápai kollégium diákja voltam még, amikor először kezdett foglalkoztatni Fazekas Mihály Ludas Matyija mint színpadi téma. Mikor azután, az évek múlásával lehetségessé vált, hogy a diákálom megvalósítására gondolhassak, akkor a Ludas Matyi első színpadi feldolgozójának, néhai való jó Balogh Istvánnak példája kellett, hogy okulásomul szolgáljon.

Ellenállhatatlan erővel éreztem: a Ludas Matyi kétségtelen színpadi téma. Ludas Matyi alakja valóssággal kívánczik a színpadra, Ludas Matyi feltétlenül színpadi és pedig vigjátéki «hős». De csak vigjátéki! A Ludas Matyit a színpadon csakis vigjátéki feldolgozással véltem lehetségessnek. Nemcsak Ludas Matyif jokulátor eredeténél fogva, — hiszen családfája még Till Eulenspiegelnél is régebbre nyulik vissza, — hanem abból az egyszerű okból, mert Ludas Matyi mint agyafurt tréfacsináló, vigkedvű, hetyke legény él a magyar köztudatban.

De itt jelentkeztek a nehézségek. Kardinális ellenmondást kellett észrevennem Ludas Matyi vigjátéki alakja és a vele kapcsolódó mese között. Az, hogy a hetyke jobbágylegényt földesura deresre huzatja és huszonötöt vágat rá, a legény pedig